

In het Pensioenakkoord is afgesproken dat (onder voorwaarden) maximaal 10 procent van de waarde van het ouderdomspensioen afgekocht kan worden. In deze bijdrage gaat de auteur in op de meest recente wijziging van het wetsvoorstel. Hij benoemt enkele knelpunten en stelt de vraag wat dit wetsvoorstel betekent voor buitenlandse pensioenregelingen met een afkoopmogelijkheid.

MR. J.R. (REMKO) HESSE, ADVISEUR LOONHEFFINGEN BIJ FOSETI BV

PENSIOENAKKOORD

Wetgeving voor de bühne?

Pensioenakkoord en afkopen ouderdomspensioen

De kern van het 'bedrag ineens'-gedeelte in het wetsvoorstel Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen is de mogelijkheid om 10 procent van de waarde van het ouderdomspensioen op de ingangsdatum van het pensioen te kunnen afkopen. De wetgever ziet dit als een vorm van variabilisering, waardoor de mogelijkheid vervalt om de pensioenuitkering te variabiliseren (in de hooglaagverhouding van 100:75). Naast de afkoop van een klein pensioen – een wettelijke mogelijkheid voor uitvoerders – is er nu dus een afkoopmogelijkheid voor de pensioengerechtigde.

Uiteraard betekent de afkoop van 10 procent dat toekomstige uitkeringen ook met 10 procent zullen dalen. De maximale afkoop is 10 procent (minder mag), zodat het uitgangspunt blijft dat pensioen een levenslange inkomensvervangende uitkering moet zijn. Het netto te ontvangen bedrag is vrij besteedbaar; daarmee kunnen bijvoorbeeld schulden worden afgelost of grote consumptieve uitgaven worden gedaan.

Een concept van dit wetsvoorstel is in 2019 ter consultatie aangeboden. Deze consultatie leverde

104 reacties op, waarvan vele gericht op deze afkoop. Naar aanleiding van de consultatie zijn enkele zaken in het definitieve wetsvoorstel verduidelijkt, zoals *a)* het gaat alleen om de waarde van het pensioen dat kwalificeert als ouderdomspensioen, *b)* de uitvoerder kan een verzoek om afkoop niet weigeren, dus de pensioengerechtigde bepaalt of er afgekocht wordt, *c)* de partner moet mee tekenen voor de afkoop, als het partnerpensioen (wat hoogte betreft) afhankelijk is van het ouderdomspensioen, waarbij de bepalingen in de pensioenregeling leidend zijn, *d)* bij overlijden van de pensioengerechtigde tussen de aanvraag van de afkoop en de daadwerkelijke afkoop gaat deze afkoop niet door, waarbij het pensioen tot aan de uitbetaling (het fiscale genietingsmoment) een aanspraak is, en *e)* de pensioenuitkering mag na afkoop niet lager zijn dan het pensioenbedrag dat hoort bij de mogelijkheid van 'afkoop klein pensioen'.

FISCAAL GENIETINGSMOMENT

In een aantal reacties werd voorgesteld het fiscale genietingsmoment flexibel te maken, met name om fiscale redenen. In het verslag van de internetconsultatie wordt gemotiveerd waarom dit voorstel niet is overgenomen: 'In een aantal reacties (...) is voorgesteld om het moment van gedeeltelijke afkoop, met name om fiscale redenen, flexibel te maken (bijvoorbeeld door de daadwerkelijke uitbetaling pas na pensioeningang te laten plaatsvinden om zodoende een gunstiger fiscale behandeling te krijgen). (...) Naast de redenen genoemd in

paragraaf 2.4.3 [van de memorie van toelichting] geldt vanuit het bestaande fiscale stelsel dat een gedeeltelijke afkoop van de aanspraak op het moment van opname als ontvangen wordt beschouwd, omdat de gerechtigde op dat moment over het geldbedrag kan beschikken. Op dat moment is dan ook de belastingheffing verschuldigd, het uitstellen van de uitbetaling wijzigt daaraan niets.'

Dat de wetgever (toen) vasthield aan een enkel fiscaal genietingsmoment, vind ik logisch. Het fiscale genietingsmoment is immers al jaren het eerste van de volgende momenten: betaald, rentedragend, verrekend, ter beschikking gesteld of vorderbaar en inbaar. Het is uitlegbaar en past binnen de wettelijke regels. Juist daarom is het zo bijzonder dat, na discussie in de Tweede Kamer, er nu toch een tweede fiscaal genietingsmoment is gekomen: naast de ingangsdatum van het pensioen is dat nu ook de maand februari van het jaar nadat de AOW-gerechtigde leeftijd is bereikt. Met als enig motief een belastingvoordeel – lees: een hogere netto-uitkering – voor de pensioengerechtigde, omdat op dat tweede moment er geen pre-

mies volksverzekeringen meer verschuldigd zijn. De pensioengerechtigde kan nu wat betreft de fiscale afrekening kiezen voor ofwel de ingangsdatum van het pensioen, ofwel de maand februari van het jaar nadat de AOW-gerechtigde leeftijd is bereikt.

Het keuzemoment om (maximaal) 10 procent af te kopen, blijft wel de pensioeningangsdatum.

Voor alle betrokken partijen is deze uitbreiding niet eenvoudig. De pensioengerechtigde zal waarschijnlijk keuzestress ervaren ('Wanneer houd ik netto het meeste over?'), terwijl de pensioenuitvoerder te maken krijgt met een complexere uitvoering (meer voorbeeldberekeningen, meer communicatie, wellicht keuzebegeleiding en meer administratie).

HOGERE NETTO-UITKERING

Zoals gezegd, is de reden voor de introductie van een tweede heffingsmoment dat er dan geen premie volksverzekeringen meer verschuldigd is. Immers, de premieplicht eindigt bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. Wat betekent dit effectief? Ik laat het zien aan de hand van een eenvoudig voorbeeld.

De afkoopmogelijkheid is een trendbreuk met het verleden

Voorbeeld

Iemand bereikt de AOW-gerechtigde leeftijd op 1 juli en laat dan het ouderdompensioen ingaan. Voor die datum wordt een salaris van 15.000 euro ontvangen en daarna een AOW-uitkering van 5.000 euro plus een pensioen van 2.000 euro.

Het totale inkomen is dan 22.000 euro. Hierover is (in 2020) 28,40 procent aan inkomstenbelasting en premie volksverzekeringen verschuldigd, immers tot 1 juli is ook premie volksverzekeringen verschuldigd.

Als deze persoon kiest voor afkoop van 10 procent van de pensioenwaarde – stel: 4.500 euro – dan is daar in dit geval 1.278 euro aan belasting over verschuldigd. Zou het pensioen een jaar eerder ingaan, dan is dit 1.613 euro. In beide situaties heeft de pensioengerechtigde de mogelijkheid de afkoop uit te stellen naar het tweede fiscale afkoopmoment. In dat geval is 875 euro aan belasting verschuldigd en wordt 738 euro, respectievelijk 335 euro bespaard.

CIJFERS IN 2020

Afkoopsom	5.000	Tarief	19,45%	afkoop jaar na bereiken AOW-gerechtigde leeftijd
Huur per maand	600		28,40%	afkoop bij bereiken AOW-gerechtigde leeftijd (1 juli)
			35,85%	afkoop jaar voor bereiken AOW-gerechtigde leeftijd

Inkomen	Zorgtoeslag	Huurtoeslag	Totaal	Verlaging
20.000	2.388	3.708	6.096	
25.000	1.908	2.916	4.824	-1.272
30.000	1.236	1.584	2.820	-2.004
35.000	552	468	1.020	-1.800
40.000	0	0	0	-1.020

Inkomen voor afkoop	20.000	25.000	30.000	35.000
Afkoopsom	5.000	5.000	5.000	5.000
Belasting 28,40%	-1.420	-1.420	-1.420	-1.420
Verlies toeslagen	-1.272	-2.004	-1.800	-1.020
Netto	2.308	1.576	1.780	2.560

Afkoop in februari*	448	448	448	448
Netto	2.756	2.024	2.228	3.008

* Bij afkoop in februari is het tarief 8,95 procent lager, waardoor er netto 448 euro meer overblijft.

BIJDRAGE ZORGVERZEKERINGSWET

De afkoopsom is grondslag voor de bijdrage ZVW. In de meeste situaties zal die ook daadwerkelijk verschuldigd zijn. Dit is echter afhankelijk van de wijze waarop de methode voor voortschrijdend cumulatief rekenen (VCR) in de specifieke situatie uitwerkt.

Het kan zijn dat het fiscale voordeel, bij het kiezen voor het fiscale genietingsmoment in februari, deels tenietgedaan wordt door een hogere bijdrage ZVW, dan verschuldigd zou zijn bij afkoop op de pensioeningangsdatum. Die hogere ZVW is dan verschuldigd omdat er meer periodieke uitkeringen zijn. Dit maakt de keuze om wel of niet af te kopen voor menig pensioengerechtigde niet gemakkelijk.

EFFECT OP TOESLAGEN

De afkoopsom telt mee als inkomen bij eventuele zorg- en huurtoeslagen. De enige (mij bekende) uitzondering is de afkoop van een klein pensioen. De reden voor deze uitzondering lijkt te liggen in het feit dat de pensioengerechtigde hier geen keu-

ze heeft; de pensioenuitvoerder kiest voor afkoop van het kleine pensioen. Dat is bij de 10 procent-afkoop anders, want dit is een vrijwillige keuze van de pensioengerechtigde – die dan kennelijk ook de gevolgen daarvan moet dragen. Juist vanwege alle commotie over toeslagen had de Tweede Kamer hier meer aandacht aan kunnen (of moeten) besteden. Ik laat het zien in het volgende voorbeeld.

Voorbeeld

Een pensioengerechtigde kiest in 2020 voor afkoop van 10 procent van de waarde van het ouderdomspensioen, hier 5.000 euro. Voor zijn woning betaalt hij 600 euro huur, hij heeft een toeslagpartner zonder inkomen en ontvangt zowel huur- als zorgtoeslag. (Omwille van de eenvoud laat ik de verlaging van het periodieke pensioen door de afkoop even buiten beschouwing.) Van de bruto-uitkering van 5.000 euro blijft (maar) tussen de 40 en 60 procent over.

Met name bij inkomens rond de 25.000 tot 30.000 euro blijft er netto weinig over. De tussenconclusie moet dan ook zijn, dat het effect van deze, op het laatste moment aangebrachte, uitbreiding zeer beperkt is. Het verlies aan toeslagen zal veel pensioengerechtigden doen besluiten geen gebruik te maken van de afkoopmogelijkheid. Een hoog-laagconstructie voor enkele jaren is voor hen misschien een veel betere optie.

LIJFRENTEN EN ODV IN EIGEN BEHEER

Om een gelijk speelveld te creëren, is de mogelijkheid van 10-procentafkoop ook voor lijfrenten geïntroduceerd. De dga met een oudedagsvoorziening (ODV) in eigen beheer die toch een stukje wil afkopen, zal deze eerst moeten omzetten in een lijfrente bij een professionele uitvoerder.

VERPLICHTINGEN PENSIOEN- EN LIJFRENT-UITVOERDER

Eerder benoemde ik al een mogelijke keuzestress bij de pensioengerechtigde. Voor de pensioenuitvoerder ligt er daarbij een enorme uitdaging op het

gebied van goede communicatie. In een al gepubliceerd concept voor een algemene maatregel van bestuur heeft de wetgever al enige sturing aangegeven. Zo is de uitvoerder verplicht te wijzen op de mogelijke gevolgen van het keuzerecht voor de heffing van inkomensbelastingen en premie volksverzekeringen en toeslagen, en ‘wijst de deelnemer of gewezen deelnemer op de wijze waarop hierover meer informatie kan worden verkregen’. Dat is geen eenvoudige opgave voor de uitvoerder, want hoe weet je of je daarin volledig bent geweest?

OVERLIJDEN TUSSEN KEUZEMOMENT EN FISCAAL GENIETINGSMOMENT

Kiest de pensioengerechtigde bij afkoop voor het fiscale genietingsmoment in februari, dan is de vraag wat er gebeurt bij overlijden na 31 januari doch voordat de daadwerkelijke betaling heeft plaatsgevonden. Immers, de wetgever is van mening dat de afkoop vervalt bij overlijden tussen het moment van de aanvraag van de afkoop en de daadwerkelijke afkoop.

Stel dat de betaling op de vijftiende gepland staat en de pensioengerechtigde overlijdt op de dertiende, betekent dit dan dat de afkoop niet doorgaat? Of is het proces dan al zover, dat er fiscaal sprake is van terbeschikkingstelling, waardoor er toch een fiscaal genietingsmoment is? De hele maand februari duiden als fiscaal genietingsmoment is al uniek en roept dergelijke vragen op. Uitvoerders zullen hier een keuze moeten maken en bijvoorbeeld dienen te kiezen voor een vaste datum in februari.

DIVERSEN

Voorts gelden nog de volgende aandachtspunten.

- Bij deeltijdpensioen kan de 10-procentafkoop toegepast worden per deeltijdpensioen, mits geen gebruikgemaakt wordt van de hoog-laagconstructie.
- De afkoopmogelijkheid is er niet voor het partnerpensioen. Is het bij echtscheiding aan de part-

ner toebedeelde pensioen door hem of haar omgezet in een eigen ouderdompensioen, dan is afkoop mogelijk.

- Bij uitruil van het partnerpensioen voor een hoger ouderdompensioen, kan de afkoop plaatsvinden over het hogere ouderdompensioen.

AFKOOP EN WONEN BUITEN NEDERLAND

Bij afkoop door een pensioengerechtigde woonachtig buiten Nederland, kan de afkoop onder een ander verdragsartikel vallen dan de periodieke uitkering. Dit is afhankelijk van de betreffende verdragsbepalingen. Of de afkoopsom wordt belast in het woonland (waar de pensioengerechtigde woont) of het bronland (waar het pensioen is opgebouwd), hangt af van tekst van het betreffende verdrag.

In beginsel is bij afkoop sprake van heffing in het bronland. Is zekerheid vooraf gewenst, dan kan de pensioengerechtigde een verdragsverklaring opvragen bij de Belastingdienst.

BUITENLANDSE PENSIOENREGELING

Een vraag die mij al wat langer bezighoudt – en waar ik nog geen concreet antwoord op heb (gekregen) – is wat dit wetsvoorstel betekent voor de beoordeling van buitenlandse pensioenregelingen toegezegd aan werknemers in Nederland. Nu is het gebruikelijk hiervoor een tijdelijke goedkeuring of aanwijzing te vragen, als deze niet voldoet aan de Nederlandse spelregels (‘corresponding approval’). Meestal is in dergelijke regelingen dan de mogelijkheid van (gedeeltelijke) afkoop in de regeling opgenomen, iets wat tot nu toe niet kon.

Mijn vraag is nu of de introductie van een afkoopmogelijkheid in de Nederlandse wetgeving betekent dat de goedkeuring niet meer aangevraagd hoeft te worden. Bij de mogelijkheid van gedeeltelijke afkoop lijkt mij dit een logisch gevolg. Hierover zal voor de invoering van de wetgeving (2022) vast meer duidelijk worden.

TARIEFARBITRAGE

Binnen de loonbelasting is er veel te doen over tariefarbitrage. Kun je vrij kiezen voor de minste belastingdruk? Dan gaat het vaak over het gebruik van de vrije ruimte binnen de werkkostenregeling (WKR). Het loon binnen deze vrije ruimte is on-

belast; bij overschrijding is de werkgever een tarief van 80 procent verschuldigd. Dit is (veel) goedkoper dan het loon belasten op de loonstrook. Denk aan de premies werknemersverzekeringen en een hoger belastingtarief. De gebruikelijkheidstoets moet dit oplossen en dat zorgt voor discussie tussen inhoudingsplichtige en Belastingdienst.

Een ander voorbeeld van deze arbitrage is de bonus van 1.000 euro voor 1,2 miljoen zorgmedewerkers. Omdat dit effect zou hebben op eventuele toeslagen, is ervoor gekozen om deze uitkering in de eindheffing onder te brengen. Nota bene: de wetgever heeft hierin het voortouw genomen! Iets wat ik vanuit maatschappelijk oogpunt overigens goed kan begrijpen.

En nu kan de pensioengerechtigde kiezen voor het meest gunstige fiscale genietingsmoment. Wat dit voor de toekomst gaat betekenen, is moeilijk in te schatten. Ik bespeur nog geen lijn, anders dan dat maatschappelijke druk bestaande regels vloeibaar kan maken.

TOT BESLUIT

De introductie van een afkoopmogelijkheid in een pensioenregeling is een trendbreuk met het verleden. De mogelijkheid om te kiezen uit twee fiscale genietingsmomenten is dat ook en maakt de regeling extra complex.

Doordat de afkoopsom van invloed is op eventuele toeslagen, is het vooral voor lagere inkomens niet interessant om van deze afkoopmogelijkheid gebruik te maken. Daarmee is dit alleen een optie voor de beter betaalden, die in het algemeen ook langer leven en daarmee langer van hun pensioen genieten.

Voor meer informatie en een handige staffel zie bit.ly/SAM01-bedrag-ineens

Voor het verslag van de internetconsultatie zie www.internetconsultatie.nl/wetbedragineens